

av arbetet görs med tidsbegränsade, ofta korta arbetskontrakt, varvade med stipendieperioder och arbetslöshet. En fast anställning kan man börja hoppas på i fyrtioårsåldern, men faktum är att en stor del av forskarna förr eller senare blir tvungna att söka andra jobb på en arbetsmarknad där det finns relativt lite intresse eller respekt för deras kunskaper. Kort sagt: samhället skapar en pool av experter som den sedan tvingar till inbördes konkurrens. Det finns ingen plan för hur man ska ta vara på de experter och det kunnande

Kvalitativ forskning kräver sina egna processer: framför allt sakkunniggranskning och relativ frihet från politisk styrning.

som inte vinner forskningsmedel eller fasta tjänster. Det ena året är du framgångsrik och prisbelönt, det andra året går du och stämplar, även om det arbete du gör skulle hålla precis samma jämna goda standard. Många forskare lägger av för att de upplever tävlandet och den ekonomiska osäkerheten som psykiskt nedbrytande.

Kollegialiteten: En konstant konkurrens försämrar kollegiala relationer. Man nätverkar med dem som man kan ha gemensamma projekt med, men ignorerar eller svartmålar dem som man inte kan samarbeta med. Representanter för andra forskningstraditioner eller inriktningar inom det egna facket kan till och med rökas ut från universitet och forskningsinstitutioner plattformar som är nödvändiga för att konkurrera om forskningsmedel. I stället för att lära av varandra idkar man inte sällan aggressiv forskningspolitik i korridorerna.

Innehållet och granskningen: Den hårda konkurrensen mellan forskare och forskargrupper leder lätt till en politisering av utvärderingsprocesserna. För att ta ett exempel från mitt eget fack: inom filosofin är det idag viktigt att man publicerar artiklar i internationella tidskrifter, allra helst i rätt tidskrifter. Inte dem som är rätt för ens forskningsområde, utan dem som är högst skattade i internationella tidskriftsrankningar. De högst rankade tidskrifterna är i regel sådana som endast publicerar analytisk filosofi och utesluter andra traditioner. Och hur kommer rankningarna till? Det är ingen som har satt sig ner och jämfört forskningens kvalitet med andra tidskrifter eller böcker, utan man har granskat hur ofta de citeras, frågat professorer vilka tidskrifter de läser och uppskattar, o.s.v. Det fungerar som en typ av majoritetens diktatur, där man egentligen inte behöver ta reda på vad som händer utanför de privilegierade forumen, eftersom det enligt systemets regler per definition är sämre.

Som kvalitetsmått är rankningarna opålitliga, men som politiska styrinstrument är de effektiva. Många av de unga forskare som klarar sig bra i dagens akademiska filosofi anpassar medvetet sitt arbete efter vad som klarar sig på tidskriftsmarknaden. I vissa fall sker det på bekostnad av intellektuell integritet: man lär sig systemet och gör det som krävs för att ta sig uppåt.

Vidare: för att vinna forskningsmedel måste man vara nytänkande, men man kan inte vara hur nytänkande som helst. Det är lättare att skriva en bra ansökan och få finansiering på ett forskningsområde som är väl etablerat, med en infallsvinkel som externa sakkunniggranskare sannolikt förstår och kan ta till sig. Men många av de forskargärningar som vi beundrar skulle inte ha kunnat komma till i en projektekonomi, eftersom de har sprungit ur stor osäkerhet, oklarhet, trevanden och slump. En hårt konkurrerad projektekonomi kanske ger mer förutsägbara och säkrare resultat, men många typer av forskning förutsätter att en dedikerad, fast anställd forskare, lektor eller professor själv disponerar över sin forskningstid i flera årtionden.

Vi har alltså en situation där konkurrensen är nödvändig för att trygga forskningens kvalitet samtidigt som den på flera olika sätt kan vara skadlig för forskningen. Som barn av projektakademien, projektkulturen och projektekonomin har jag svårt att se att allt skulle ha varit bättre på den tiden då professors assistent ofta omsider blev professors efterträdare. Men man borde

också ha en forskningspolitisk strategi för att motarbeta konkurrenskulturens negativa verkningar. Den skulle bland annat innefatta:

- En strategi för hur samhället ska ta vara på den expertis man har skapat genom forskarutbildning och forskningsfinansiering.
- En forskarutbildning som främjar nyfikenhet, respekt och breda intressen utanför den egna specialiseringen.
- En större andel tillsvidareanställningar inom forskning och högre utbildning.
- En kritisk hållning gentemot kvantitativa mått och rankingar.
- Ett trollspö som man kan vifta med för att avlägsna destruktiv korridorpolitik.

Åtminstone borde det finnas en bredare diskussion om systemets avigsidor, och om hur tävlandet och osäkerheten påverkar forskarnas förutsättningar att tänka kreativt och kritiskt.

Det är bra att forskarsamfundet orkar protestera när forskningsmedel används för att bekosta medelmåttiga konsultrapporter. Men att just konkurrensutsättningen lyfts fram som garant för den forskningsmässiga kvaliteten kunde mana till eftertanke.

Är du nyfiken på att lära dig mer om denna problematik? Ta då en titt i vårt arkiv och läs **Hugo Strandbergs** artikel *Kommersiella förslag – ett hot mot vetenskapens väsen* (*Ikaros* 2009: 1, http://www.fbf.fi/ikaros/arkiv/2009-1/ikaros109_p14-15.pdf).

Nora Hämmäläinen är filosof och akademisk snuttjobbare

Varningsbrev ledde till att science-fraud.org dukade under

En av forskningsvärldens främsta whistleblowing-hemsidor, science-fraud.org, har lagt ned sin verksamhet efter att en forskare, vars artiklar kritiserats av hemsidans skapare **Paul Brookes**, sände science-fraud.org ett hot om stämning via sina advokater. Science-fraud.org hade kritiskt diskuterat en rad artiklar av brasilianske forskaren **Rui Curi** från universitetet i Sao Paulo. Science-fraud.org anklagade Curi för att ha återanvänt samma bilder i olika artiklar för att illustrera olika saker.

I sin personliga blogg berättar Paul Brookes att han grundade Science-fraud.org sommaren 2012 på grund av frustration: det fanns inga fungerande kanaler för att diskutera vetenskaplig oärlighet. Science-fraud.org koncentrerade sig främst på att analysera användningen av bilder i vetenskapliga publikationer. Brookes skriver att han tidigt kom att ångra namnet på hemsidan och nämner att någonting i stil

med questionable-science-images.org kunde ha uppfattats som mer välvilligt. Science-fraud.org kritiserades ofta för sitt tungfotade språk. Kritiken som hemsidan drog på sig handlade inte bara om bilders integritet, utan ofta ifrågasattes även forskarnas integritet, och vissa forskare anklagades till exempel för att vara bedragare. Analyserna i science-fraud.org ledde ändå till en mängd tillbakadragningar och rättelser. Under sin halvåriga existens dokumenterade hemsidan mer än 500 problematiska bilder i över 300 publikationer.

I efterhand verkar den nedlagda hemsidan så småningom få rätt i sin kritik av Rui Curi forskning. Nu har en artikel skriven av Rui Curi och medförfattare dragits tillbaka av *Journal of Lipid Research* och åtminstone tre artiklar där Curi är medförfattare, publicerade i *Journal of Endocrinology*, *Journal of Cellular Physiology* och *Life Science*, har fått rättelser på grund av felaktigheter gällande just användningen av bilder.

Tom Kettunen är redaktör för Nordisk tidskrift för alkohol- och drogforskning

av arbetet görs med tidsbegränsade, ofta korta arbetskontrakt, varvade med stipendieperioder och arbetslöshet. En fast anställning kan man börja hoppas på i fyrtioårsåldern, men faktum är att en stor del av forskarna förr eller senare blir tvungna att söka andra jobb på en arbetsmarknad där det finns relativt lite intresse eller respekt för deras kunskaper. Kort sagt: samhället skapar en pool av experter som den sedan tvingar till inbördes konkurrens. Det finns ingen plan för hur man ska ta vara på de experter och det kunnande

Kvalitativ forskning kräver sina egna processer: framför allt sakkunniggranskning och relativ frihet från politisk styrning.

som inte vinner forskningsmedel eller fasta tjänster. Det ena året är du framgångsrik och prisbelönt, det andra året går du och stämplar, även om det arbete du gör skulle hålla precis samma jämna goda standard. Många forskare lägger av för att de upplever tävlandet och den ekonomiska osäkerheten som psykiskt nedbrytande.

Kollegialiteten: En konstant konkurrens försämrar kollegiala relationer. Man nätverkar med dem som man kan ha gemensamma projekt med, men ignorerar eller svartmålar dem som man inte kan samarbeta med. Representanter för andra forskningstraditioner eller inriktningar inom det egna facket kan till och med rökas ut från universitet och forskningsinstitutioner plattformar som är nödvändiga för att konkurrera om forskningsmedel. I stället för att lära av varandra idkar man inte sällan aggressiv forskningspolitik i korridorerna.

Innehållet och granskningen: Den hårda konkurrensen mellan forskare och forskargrupper leder lätt till en politisering av utvärderingsprocesserna. För att ta ett exempel från mitt eget fack: inom filosofin är det idag viktigt att man publicerar artiklar i internationella tidskrifter, allra helst i rätt tidskrifter. Inte dem som är rätt för ens forskningsområde, utan dem som är högst skattade i internationella tidskriftsrankningar. De högst rankade tidskrifterna är i regel sådana som endast publicerar analytisk filosofi och utesluter andra traditioner. Och hur kommer rankningarna till? Det är ingen som har satt sig ner och jämfört forskningens kvalitet med andra tidskrifter eller böcker, utan man har granskat hur ofta de citeras, frågat professorer vilka tidskrifter de läser och uppskattar, o.s.v. Det fungerar som en typ av majoritetens diktatur, där man egentligen inte behöver ta reda på vad som händer utanför de privilegierade forumen, eftersom det enligt systemets regler per definition är sämre.

Som kvalitetsmått är rankningarna opålitliga, men som politiska styrinstrument är de effektiva. Många av de unga forskare som klarar sig bra i dagens akademiska filosofi anpassar medvetet sitt arbete efter vad som klarar sig på tidskriftsmarknaden. I vissa fall sker det på bekostnad av intellektuell integritet: man lär sig systemet och gör det som krävs för att ta sig uppåt.

Vidare: för att vinna forskningsmedel måste man vara nytänkande, men man kan inte vara hur nytänkande som helst. Det är lättare att skriva en bra ansökan och få finansiering på ett forskningsområde som är väl etablerat, med en infallsvinkel som externa sakkunniggranskare sannolikt förstår och kan ta till sig. Men många av de forskargärningar som vi beundrar skulle inte ha kunnat komma till i en projektekonomi, eftersom de har sprungit ur stor osäkerhet, oklarhet, trevanden och slump. En hårt konkurrerad projektekonomi kanske ger mer förutsägbara och säkrare resultat, men många typer av forskning förutsätter att en dedikerad, fast anställd forskare, lektor eller professor själv disponerar över sin forskningstid i flera årtionden.

Vi har alltså en situation där konkurrensen är nödvändig för att trygga forskningens kvalitet samtidigt som den på flera olika sätt kan vara skadlig för forskningen. Som barn av projektakademien, projektkulturen och projektekonomin har jag svårt att se att allt skulle ha varit bättre på den tiden då professors assistent ofta omsider blev professors efterträdare. Men man borde

också ha en forskningspolitisk strategi för att motarbeta konkurrenskulturens negativa verkningar. Den skulle bland annat innefatta:

- En strategi för hur samhället ska ta vara på den expertis man har skapat genom forskarutbildning och forskningsfinansiering.
- En forskarutbildning som främjar nyfikenhet, respekt och breda intressen utanför den egna specialiseringen.
- En större andel tillsvidareanställningar inom forskning och högre utbildning.
- En kritisk hållning gentemot kvantitativa mått och rankingar.
- Ett trollspö som man kan vifta med för att avlägsna destruktiv korridorpolitik.

Åtminstone borde det finnas en bredare diskussion om systemets avigsidor, och om hur tävlandet och osäkerheten påverkar forskarnas förutsättningar att tänka kreativt och kritiskt.

Det är bra att forskarsamfundet orkar protestera när forskningsmedel används för att bekosta medelmåttiga konsultrapporter. Men att just konkurrensutsättningen lyfts fram som garant för den forskningsmässiga kvaliteten kunde mana till eftertanke.

Är du nyfiken på att lära dig mer om denna problematik? Ta då en titt i vårt arkiv och läs **Hugo Strandbergs** artikel *Kommersiella förslag – ett hot mot vetenskapens väsen* (*Ikaros* 2009: 1, http://www.fbf.fi/ikaros/arkiv/2009-1/ikaros109_p14-15.pdf).

Nora Hämmäläinen är filosof och akademisk snuttjobbare